

До спеціалізованої вченої ради  
ДФ 41.884.118 в Одеському державному  
університеті внутрішніх справ  
м. Одеса вул. Успенська 1, 65014

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**кандидата юридичних наук, доцента Резніченко Ганни Семенівни на  
дисертацію Крохмаль Наталії Володимирівни «Кваліфікація  
насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній  
діяльності», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань  
26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»**

**Актуальність теми дослідження.** Актуальність дослідження проблем кваліфікації сексуального насильства зумовлена як динамічним розвитком кримінального законодавства України, так і необхідністю забезпечення належного кримінально-правового захисту статевої свободи та статевої недоторканості особи. Сексуальне насильство є одним із найбільш суспільно небезпечних кримінальних правопорушень, що посягає на фундаментальні права людини, завдає істотної фізичної та психологічної шкоди потерпілим і має значний негативний вплив на суспільство в цілому.

Особливої актуальності зазначена проблематика набула після внесення змін до кримінального законодавства України, спрямованих на імплементацію міжнародних стандартів у сфері протидії сексуальному насильству та гармонізацію положень Кримінального кодексу України з положеннями міжнародно-правових актів щодо захисту прав людини.

З цих позицій, тема дисертації Крохмаль Наталії Володимирівни «Кваліфікація насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності» виділяється своєю особливою актуальністю і значущістю.

**Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.** При рецензуванні дисертаційної роботи та наукових публікацій автора з'ясовано, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним, відповідає заявленій меті та поставленим завданням, відображеним у роботі.

Автором, здійснено аналіз достатньої кількості публікацій, наукових підходів до розгляду досліджуваного явища.

Основні результати дисертаційного дослідження Крохмаль Н.В. викладено у 6 публікаціях, з яких: 3 – статті у фахових виданнях України; 3 – у матеріалах конференцій.

**Ступінь наукової обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, у своїй більшості є обґрунтованими і переконливими.

Авторкою використано значну кількість вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів України (загалом 210 найменувань).

Дослідження здійснено спираючись на достатньо вагому емпіричну базу, яку становлять офіційні статистичні дані за 2019–2025 роки, матеріали судової практики, правові позиції Верховного Суду, матеріали правозастосовної діяльності органів досудового розслідування, а також результати експертного опитування 157 працівників прокуратури та органів досудового розслідування.

Використання широкого спектру сучасних методів наукового пошуку також позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості сформульованих дисертантом висновків і рекомендацій.

**Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.**

Комплексне опрацювання та систематизація відомостей з наукових та нормативних джерел у їх порівняльно-правовому аспектах дало можливість Крохмаль Н.В. сформулювати власне бачення наукової проблеми та розробити наукові положення, висновки і рекомендації, що відзначаються достовірністю та характеризуються науковою новизною. До найбільш вагомих наукових положень дисертації, що характеризуються новизною або її елементами, на думку рецензента, слід віднести наступні:

*1) уперше:* -сформульовано авторську аналітичну модель досліджуваної системи, яка розмежовує власне насильницько-статеві, суміжні та контекстуально пов'язані кримінальні правопорушення з урахуванням цифровізації суспільства та умов збройного конфлікту;

- запропоновано визначення кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності як здійснюваної уповноваженим суб'єктом інтелектуально-правової діяльності зі встановлення відповідності фактичних обставин кримінального провадження ознакам конкретного складу кримінального правопорушення, що передбачає обов'язкову оцінку реальної свободи волевиявлення і добровільної згоди, характеру сексуальних дій, наявності чи відсутності проникнення, форми

наси́льницького або примусового впливу, віку та стану потерпілої особи, стадії вчинення, співучасті, повторності, сукупності та можливого контекстуального зв'язку зі збройним конфліктом;

- обґрунтовано підхід до систематизації кваліфікуючих ознак таких кримінальних правопорушень із виокремленням їх за характером насильства, способом вчинення та ступенем суспільної небезпеки;

- визначено комплекс кримінально-правових критеріїв розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;

- сформульовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України, зокрема обґрунтовано доцільність віднесення діянь, передбачених частинами 1 і 2 ст. 154 КК України, до злочинів, а не кримінальних проступків; авторську редакцію ст. 154 КК України «Примушування до вступу в статевий зв'язок»;

- 2) *удосконалено*: наукові підходи до визначення об'єктивних та суб'єктивних ознак наси́льницько-статевих кримінальних правопорушень з урахуванням сучасної судової практики;

- теоретичні положення щодо змісту об'єкта кримінально-правової охорони у справах про посягання на статеву свободу та статеву недоторканість;

- підходи до кваліфікації діянь, пов'язаних із використанням безпорадного стану потерпілої особи, психологічного примусу та інших форм впливу;

- наукове обґрунтування критеріїв відмежування кримінально караних діянь від суміжних правопорушень та правомірної поведінки;

- рекомендації щодо застосування кримінально-правових норм у випадках конкуренції норм та сукупності кримінальних правопорушень.

- 3) *дістало подальшого розвитку*: положення щодо ролі міжнародних стандартів у формуванні національної кримінально-правової політики у сфері захисту статевої свободи та статевої недоторканості особи;

- наукові підходи до аналізу зарубіжного досвіду криміналізації та протидії наси́льницько-статевим кримінальним правопорушенням;

- теоретичні засади вдосконалення кримінально-правових механізмів запобігання таким правопорушенням;

- положення щодо підвищення ефективності правозастосовної діяльності правоохоронних органів і судів у справах цієї категорії;

- наукові висновки щодо необхідності комплексного підходу до протидії наси́льницько-статевим кримінальним правопорушенням із урахуванням кримінально-правових, кримінологічних та соціальних аспектів.

### **Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.**

Викладені в роботі висновки і пропозиції впроваджено та можуть бути використані у :

- науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку теоретико-правових засад кримінально-правової кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень, удосконалення наукових підходів до дослідження проблем захисту статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також для проведення подальших кримінально-правових і кримінологічних досліджень у зазначеній сфері (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 25.11.2025 р.);

- правотворчій діяльності – як наукова основа для вдосконалення положень кримінального законодавства України щодо відповідальності за кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, уточнення ознак складів кримінальних правопорушень, усунення прогалин і колізій у нормативному регулюванні;

- правозастосовній діяльності – у практиці органів досудового розслідування, прокуратури та суду під час правильної кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень, розмежування суміжних складів, вирішення питань конкуренції кримінально-правових норм та застосування правил сукупності кримінальних правопорушень (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 27.07.2026 р.);

- освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право України», «Кримінологія», «Кваліфікація кримінальних правопорушень», «Правоохоронна діяльність», а також при підготовці підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій і навчально-методичних матеріалів для закладів вищої освіти системи МВС України (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 25.11.2025 р.).

**Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.** Дисертаційне дослідження Крохмаль Наталі Володимирівни на тему «Кваліфікація насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності», має чітку структуру, визначену вимогами, що викладені в положеннях МОН та, зокрема, у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Дисертація складається з анотацій українською й англійською мовами, списку опублікованих праць за темою дисертації, переліку умовних

позначень, вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків (до кожного розділу та загальних висновків до всієї роботи), списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, висвітлено ступінь вивчення проблеми і зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; подано інформацію про апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У Розділі 1. «Загальні засади дослідження насильницько-статевих дій сексуального характеру»

Проведене дослідження теоретико-правових, історико-правових та порівняльно-правових засад кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень дає підстави сформулювати такі висновки.

Встановлено, що розвиток кримінального законодавства у сфері охорони статевої свободи та статевої недоторканості особи має послідовний еволюційний характер і відображає трансформацію підходів до кримінально-правової оцінки сексуального насильства. Якщо у Стародавньому світі та Середньовіччі відповідні діяння розглядалися переважно як посягання на моральність, сімейний порядок чи соціальний статус потерпілої особи, то сучасне кримінальне право визнає статеву свободу, статеву недоторканість та сексуальну автономію особи самостійними об'єктами кримінально-правової охорони. Така трансформація безпосередньо вплинула на формування сучасних підходів до кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень.

Доведено, що сучасний розвиток кримінального законодавства України здійснюється під впливом міжнародних стандартів захисту прав людини, зокрема положень Стамбульської та Ланцаротської конвенцій, а також практики ЄСПЛ. Це зумовлює поступовий перехід від традиційної моделі кваліфікації, побудованої переважно на категоріях фізичного насильства та примусу, до моделі, центральним елементом якої виступає відсутність добровільної згоди потерпілої особи.

Порівняльно-правовий аналіз законодавства Франції, Німеччини, Польщі, США, Великої Британії, Канади та інших держав дозволив встановити, що у більшості сучасних правових систем основним критерієм кваліфікації сексуальних посягань визнається саме відсутність добровільного волевиявлення особи. При цьому зарубіжне законодавство значно ширше враховує психологічний примус, стан безпорадності, обман, використання залежності чи вразливого стану потерпілої особи. Такі підходи спрямовані на

забезпечення більш ефективної кримінально-правової кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень та уніфікацію правозастосовної практики.

Встановлено, що українське кримінальне законодавство потребує подальшого вдосконалення у частині нормативного визначення критеріїв добровільної згоди, а також чіткого розмежування фізичного, психічного та психологічного насильства як способів вчинення насильницько-статевих кримінальних правопорушень. Наявні законодавчі конструкції окремих складів кримінальних правопорушень не завжди забезпечують однозначність кримінально-правової кваліфікації, що негативно впливає на єдність судової практики.

У результаті дослідження поняття насильницько-статевих кримінальних правопорушень встановлено відсутність єдиного наукового підходу до визначення категорій «насильницький злочин», «статева злочинність», «сексуальне насильство» та «насильницько-статеве кримінальне правопорушення». З урахуванням наукових підходів і положень чинного законодавства запропоновано розглядати насильницько-статеві кримінальні правопорушення як умисні суспільно небезпечні діяння, що посягають на статеву свободу та статеву недоторканість особи шляхом застосування фізичного, психічного чи психологічного насильства, погрози його застосування або використання безпорадного стану потерпілої особи.

Обґрунтовано, що фізичне та психічне насильство у структурі складів насильницько-статевих кримінальних правопорушень виступають не факультативними елементами, а способами вчинення кримінального правопорушення, які мають самостійне значення для правильної кваліфікації діяння. Відповідно, встановлення характеру насильства, способу його застосування, реальності погрози та ступеня впливу на волевиявлення потерпілої особи є обов'язковими умовами правильної кримінально-правової оцінки.

Встановлено, що сучасний підхід до кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень не повинен ґрунтуватися виключно на факті фізичного опору потерпілої особи. Відповідно до практики ЄСПЛ та сучасних міжнародних стандартів, відсутність активного опору не може автоматично тлумачитися як наявність добровільної згоди. Визначальним критерієм кваліфікації має виступати реальна можливість вільного та усвідомленого волевиявлення особи.

Таким чином, кваліфікація насильницько-статевих кримінальних правопорушень є складним комплексним кримінально-правовим процесом, який потребує системного врахування об'єктивних та суб'єктивних ознак

кримінального правопорушення, сучасних міжнародних стандартів, практики ЄСПЛ та особливостей механізму посягання на статеву свободу і статеву недоторканість особи. Ефективність такої кваліфікації безпосередньо впливає на забезпечення принципу верховенства права, захист прав потерпілих та реалізацію завдань кримінального законодавства України

У другому розділі «Юридичний аналіз елементів та ознак складів насильницько-статевих кримінальних правопорушень» здійснено юридичний аналіз кваліфікуючих ознак насильницько-статевих кримінальних правопорушень, що дало змогу визначити їх кримінально-правову природу, зміст, функціональне значення та вплив на правильну кваліфікацію діянь, передбачених статтями 152, 153, 154, 155, 156 та 156-1 КК України. Проведене дослідження засвідчило, що кваліфікація кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи є складним правозастосовним процесом, який потребує не лише формального зіставлення фактичних обставин із диспозицією кримінально-правової норми, а й глибокого аналізу об'єкта посягання, ознак потерпілої особи, способу вчинення діяння, характеру насильства, наявності або відсутності добровільної згоди, віку потерпілої особи, суб'єктивного ставлення винного та спеціальних ознак суб'єкта.

За результатами дослідження зроблено висновок, що для правильної кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень необхідним є чітке розмежування норм, основним об'єктом яких є статеві свобода, норм, основним об'єктом яких є статеві недоторканість, а також норм, у яких ці блага виступають додатковими безпосередніми об'єктами кримінально-правової охорони. До першої групи належать кримінальні правопорушення, в яких посягання спрямоване на свободу статевих самовизначення особи. До другої — діяння, що порушують абсолютну заборону вчинення статевих дій щодо дітей. До третьої — кримінальні правопорушення проти життя, волі, моральності, а також торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації, у яких статеві свобода або статеві недоторканість можуть виступати додатковим об'єктом. Така систематизація має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки дозволяє уникнути помилок при конкуренції кримінально-правових норм.

Обґрунтовано доцільність удосконалення диспозиції ст. 152 КК України шляхом вилучення слова «іншої» у формулюванні «тіло іншої особи» або заміни його на конструкцію «тіло потерпілої чи винної особи». Такий підхід дозволить забезпечити реальну гендерну нейтральність складу зґвалтування, усунути прогалини у кваліфікації насильницьких статевих дій щодо чоловіків та привести кримінально-правову норму у відповідність із принципами

конституційної рівності, повноти криміналізації та системно-правової узгодженості.

Встановлено, що центральною ознакою при кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень є відсутність добровільної згоди потерпілої особи. Добровільна згода має оцінюватися не формально, а з урахуванням усіх обставин кримінального провадження: поведінки винного, стану потерпілої особи, наявності страху, залежності, примусу, погроз, фізичного або психологічного впливу, віку, стану здоров'я, безпорадності чи інших обставин, які могли вплинути на свободу волевиявлення. Відсутність активного фізичного опору не може автоматично розцінюватися як згода на статеві дії, оскільки реакція потерпілої особи на сексуальне насильство може бути зумовлена страхом, шоком, психологічним пригніченням або об'єктивною неможливістю протидіяти.

Окреме значення має проблема тлумачення поняття «інші дії сексуального характеру». Відсутність законодавчого визначення цього поняття ускладнює кваліфікацію діянь за статтями 152, 153, 156 та 156-1 КК України, а також відмежування сексуального насильства від розбещення неповнолітніх і суміжних кримінальних правопорушень. Доктринальні підходи до розуміння зазначеної категорії залишаються неоднорідними: одні автори визначають її за залишковим принципом, інші — через ознаки сексуальної спрямованості дій, фізичного впливу на тіло потерпілої особи або спрямованості на задоволення статевої пристрасті. У зв'язку з цим доцільним є законодавче або принаймні правозастосовне уточнення змісту цієї категорії з урахуванням сучасного розуміння статевої автономії, добровільної згоди та форм сексуального насильства.

Установлено, що тілесні ушкодження, погроза вбивством, незаконне позбавлення волі, катування, торгівля людьми, втягнення у проституцію або посягання на життя можуть по-різному співвідноситися зі складами насильницько-статевих кримінальних правопорушень. У певних випадках вони охоплюються відповідним складом, а в інших — потребують додаткової кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень. Тому при кваліфікації необхідно враховувати характер і ступінь заподіяної шкоди, спрямованість умислу винного, самостійне кримінально-правове значення насильницьких дій, а також те, чи виходять наслідки за межі конструкції відповідного складу кримінального правопорушення.

Визначено, що суб'єкт насильницько-статевих кримінальних правопорушень у більшості випадків є загальним, однак у низці складів або кваліфікуючих ознак важливого значення набувають спеціальні характеристики винної особи. Особливої уваги потребують випадки вчинення

кримінального правопорушення особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання, навчання, лікування, нагляду, піклування чи захисту потерпілої особи. У таких ситуаціях винний використовує не лише фізичну або психологічну перевагу, а й довіру, авторитет, службове, сімейне чи інше залежне становище потерпілої особи. Тому доцільним є розгляд питання про поширення відповідної кваліфікуючої ознаки не лише на окремі склади, пов'язані з посяганнями на дітей, а й на інші насильницько-статеві кримінальні правопорушення.

Установлено, що в умовах збройного конфлікту сексуальне насильство може виступати не лише посяганням на статеву свободу чи статеву недоторканість конкретної особи, а й способом залякування, приниження, покарання, деморалізації або контролю населення. Водночас сам факт учинення діяння під час воєнного стану не є достатнім для його автоматичної кваліфікації за ст. 438 КК України. Необхідно встановити контекстуальний зв'язок зі збройним конфліктом: статус суб'єкта і потерпілої особи, використання влади, контролю, окупаційного режиму чи затримання, зв'язок із воєнною операцією та спрямованість діяння. Питання про сукупність зі статтями 152 або 153 КК України вирішується з урахуванням повноти охоплення фактичних обставин кожною нормою і не повинно вирішуватися автоматично.

У третьому розділі «Спеціальні питання кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень» встановлено, що сучасна система кримінально-правової охорони статевої свободи та статевої недоторканості особи суттєво змінилася під впливом імплементації міжнародних стандартів, зокрема положень Стамбульської та Ланцаротської конвенцій. Водночас оновлення кримінального законодавства не усунуло всіх проблем кваліфікації, а в окремих випадках зумовило появу нових колізій, пов'язаних із розмежуванням складів кримінальних правопорушень, оцінкою ступеня їх суспільної небезпечності та побудовою санкцій.

Аналіз статистичних показників і судової практики підтвердив, що зґвалтування залишається найбільш поширеним і найбільш небезпечним видом кримінального правопорушення у сфері посягань на статеву свободу та статеву недоторканість. Водночас судова практика свідчить, що правильна кваліфікація діянь за ст. 152 КК України потребує комплексного встановлення факту проникнення, відсутності добровільної згоди, способу подолання волі потерпілої особи, застосування фізичного чи психічного насильства, повторності, сімейної або побутової залежності, а також інших обставин, які підвищують ступінь суспільної небезпечності діяння.

Доведено, що центральним критерієм кваліфікації кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152 та 153 КК України, є відсутність добровільної згоди потерпілої особи. Добровільна згода має оцінюватися не формально, а з урахуванням усіх фактичних обставин кримінального провадження: віку потерпілої особи, її психоемоційного стану, наявності страху, залежності, фізичної переваги винного, погроз, ізоляції, психологічного тиску або інших чинників, що впливали на свободу волевиявлення. Відсутність активного фізичного опору не може автоматично розцінюватися як згода на статеві дії.

Окремо встановлено, що чинна редакція ст. 154 КК України не повною мірою відповідає реальному ступеню суспільної небезпечності примушування до здійснення акту сексуального характеру. Віднесення частин 1 та 2 цієї статті до кримінальних проступків є дискусійним, оскільки примушування до акту сексуального характеру посягає на статеву свободу, честь, гідність, особисту недоторканність і безпеку потерпілої особи. Особливо небезпечними є випадки використання матеріальної чи службової залежності, шантажу, погроз розголошення відомостей, що ганьблять особу, або інших форм психічного примусу.

Обґрунтовано необхідність удосконалення ст. 154 КК України. Доцільним є посилення санкцій за примушування до здійснення акту сексуального характеру, а також виключення з диспозиції ч. 1 цієї статті слів «з іншою особою». Чинне формулювання не виправдано звужує сферу кримінально-правової охорони, оскільки не охоплює випадки примушування особи до дій сексуального характеру із самою собою, з предметом, твариною або до інших форм сексуальної поведінки, що не передбачають участі іншої людини. Таке уточнення дозволить усунути прогалини у кваліфікації та забезпечити більш повний захист статевої свободи особи.

Аналіз ст. 155 КК України дав підстави для висновку, що визначальним критерієм кваліфікації цього кримінального правопорушення є вік потерпілої особи, а не наявність чи відсутність її фактичної згоди. Будь-яка згода особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, не має юридичного значення для виключення кримінальної відповідальності. Водночас ознаки, пов'язані з наданням або обіцянкою грошової чи іншої винагороди, потребують чіткого відмежування від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 303 КК України, щоб уникнути конкуренції норм.

Встановлено, що розбещення неповнолітніх, передбачене ст. 156 КК України, залишається одним із найбільш поширених кримінальних правопорушень проти статевої недоторканості дітей. Для правильної кваліфікації таких діянь необхідно встановлювати сексуальну спрямованість

поведінки винного, усвідомлення ним віку потерпілої особи, характер дій, їхній вплив на психічний, моральний і статевий розвиток дитини, а також відсутність необхідності проникнення в тіло потерпілої особи як обов'язкової ознаки цього складу.

Доведено, що ст. 156-1 КК України є важливою новелою, спрямованою на захист дітей від сексуального домагання, зокрема у цифровому середовищі. Невелика кількість вироків за цією статтею пояснюється її відносною новизною, складністю доказування, латентністю відповідних діянь та потребою у формуванні сталої практики застосування. Водночас розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій підвищує ризики сексуальної експлуатації дітей і потребує вдосконалення механізмів виявлення, документування та кваліфікації таких правопорушень.

Зроблено висновок, що в умовах воєнного стану кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості набувають додаткової суспільної небезпечності. Воєнні умови підвищують уразливість окремих категорій населення, ускладнюють доступ до правоохоронних органів, збільшують латентність і можуть створювати передумови для використання сексуального насильства як засобу приниження, залякування, контролю або експлуатації. Це обумовлює необхідність урахування не лише ознак статей 152–156-1 КК України, а й можливого контекстуального зв'язку діяння зі збройним конфліктом.

**Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.**

Позитивно оцінюючи отримані Крохмаль Н.В. результати здійсненого нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну значимість, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, нечіткість обґрунтування окремих положень, міркувань та висновків автора, зокрема:

1. З огляду на спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність» практичний потенціал роботи можна було б ще більше посилити шляхом формалізації авторської матриці ознак у вигляді покрокового алгоритму первинної кваліфікації для слідчого або прокурора. У тексті всі необхідні елементи фактично наявні, однак під час захисту доцільно представити їх як чітку послідовність: встановлення характеру сексуальної дії - оцінка добровільної згоди - вік і стан потерпілої особи - спосіб впливу - стадія - співучасть - множинність - воєнний контекст. Це дозволить ще виразніше показати прикладний результат дисертації.

2. Цифрове середовище розглядається в роботі як фактор, що може мати значення для домагання дитини, психологічного впливу й підготовки до подальшого сексуального посягання. Разом із тим для практики особливо

важливо визначити момент, коли поведінка, що охоплюється статтею 156-1 КК України, переростає у готування або замах на правопорушення, передбачене статтями 152, 153, 155 чи 156. Доцільно під час захисту сформулювати критерій такого переходу через спрямованість умислу та початок безпосереднього виконання об'єктивної сторони іншого складу.

Проте, не дивлячись на вказані вище зауваження, слід констатувати, що вони носять теоретико-пізнавальний та рекомендаційний характер і суттєвого впливу на отримані в ході даного дослідження результати не мають, як, власне, і в цілому не впливають на високий рівень проведеного здобувачем наукового пошуку, відображають власну наукову позицію рецензента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час захисту дисертації.

#### **Відсутність порушень академічної доброчесності.**

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені у наукових статтях, підготовлених та опублікованих дисертантом, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Аналіз тексту дисертації Крохмаль Наталі Володимирівни «Кваліфікація насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності», свідчить про відсутність порушень автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використано методики дослідження та джерела інформації. У роботі не виявлено ознак академічного плагіату чи фальсифікацій.

#### **Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.**

Тема дисертації є актуальною, сформульовані авторкою висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають наукове та практичне значення. Дисертація відповідає науковій спеціальності, за якою здійснене дослідження, написана грамотною юридичною мовою та оформлена відповідно до вимог, що пред'являються до такого виду наукових праць.

Дисертація Крохмаль Наталії Володимирівни «Кваліфікація насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», є:

1. Завершеним особистим рукописом, у якому вирішено наукове завдання, що складає зміст предмету дослідження.

2. Відповідає спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Крохмаль Наталя Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність».

**Рецензент:**

кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри  
кримінально-правових дисциплін  
інституту прав та безпеки ОДУВС

**Ганна РЕЗНІЧЕНКО**